

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Obecná teorie a dějiny umění a kultury
Divadelní věda

Autoreferát (teze) disertační práce

Petra Marešová

Hlavní tendence ve vývoji německého politického dramatu s důrazem na současné drama

The Main Tendencies in the German Political Drama with an Emphasis on the Contemporary
Drama

Praha 2018

Vedoucí práce: doc. PhDr. Zuzana Augustová, Ph. D.

Zhodnocení disertační práce

Cílem disertační práce bylo analyzovat nejsilnější tendence v současné německé politické dramatice s odkazem na předchozí vývoj. Výraznou tendenci německého politického divadla a dramatu započal svým apelativním divadlem Erwin Piscator. Důrazem na dokument zahájil tendenci k dokumentární reprodukci reality, která se znovu objevila v šedesátých a sedmdesátých letech a jež je silně přítomná v současné dramatice a divadle, jak ukazuje tato práce. Inscenace režisérů René Pollesche nebo Falka Richtera lze zase číst jako osobité pokračování piscatorovské vizuální a akustické medializace divadla.

Významný milník ve vývoji politického dramatu a divadla v Německu představuje tvorba Bertolta Brechta. Recepce Brechta, resp. brechtovské epické formy se vine celou historií i teorií německého dramatu a divadla a patrná je též v současné dramatice. Z hlediska struktury současných textů můžeme vysledovat dvě tendence. První je právě příklon k brechtovskému epickému dramatu, jenž ze současných německých autorů nejvíce reprezentuje Dea Loher. Loher klade důraz na fabuli, na příběh. V přímém odkazu na Brechta používá ve svých textech zcizovací prvky, jako jsou prolog, epilog, postava vypravěče, členění na epizody, využití chóru a narativní pasáže suplující postavu vypravěče, které komentují děj. Objevuje se též termín *nový realismus*, jež začíná v devadesátých letech prosazovat režisér Thomas Ostermeier. *Nový realismus* hlásá a obhajuje i dnes, a to ve spolupráci s dramatikem Mariusem von Mayenburgem. Druhou tendenci v současné německé dramatice představuje odklon od tradičních dramatických textů a s tím spojený koncept *už ne dramatického textu* Gerdy Poschmann či *postdramatického divadla* H.-T. Lehmana. Texty v postdramatickém diskurzu se stávají spíše scénáři k multimedialním inscenacím, produkcím a projektům. Zmíněný fakt je patrný v tvorbě Falka Richtera, jenž v tomto navazuje na piscatorovskou tradici.

Ve vývoji německého dramatu posledních dvou dekad jsem konstatovala silnou tendenci k dokumentárnímu zpodobnění reality. Současné dokumentární divadlo nevychází pouze ze zpracování historických materiálů, ale jeho zdrojem může být i obecný společenský problém. Autoři jako Clemens Bechtel nebo skupina She She Pop v návaznosti na myšlenky giessenského institutu zasazují divadlo do širšího kulturního a společenského rámce. Nejvyšší kvalitou současného dokumentárního divadla je pak autenticita obsahu vyplývající nejen z práce s dokumenty, ale i z přítomnosti neherců na jevišti.

Tvorbu německých autorů je nutné vnímat též v kontextu vývoje evropské dramatiky a divadla devadesátých let. Proto disertační práce obsahuje také zmínku o vlivu coolness dramatiky (in-yer-face drama) a na druhé straně konceptu tzv. postdramatického divadla tak, jak jej vymezil a definoval H.-T. Lehmann ve své publikaci *Postdramatisches Theater (Postdramatické divadlo)* z roku 1999 (reedice v roce 2005). Lehmann se zaměřuje především na zkoumání mezinárodního vývoje

scénických forem od šedesátých let dvacátého století a na trendy v divadle konce devadesátých let: žánrové přesahy, synkreze, multikulturní aspekt divadla a umění vůbec, vliv masových médií na jevištní ztvárnění her, vztah divadla a politiky a zejména důraz na pohybově taneční a vůbec fyzické formy jevištního projevu – což znamená i důraz na fyzickou přítomnost herce v divadelním prostoru a naopak oslabení funkce textu a vůbec sémiotičnosti divadla (totéž pojednává rovněž Erika Fischer-Lichte mj. v publikaci *Ästhetik des Performativen / Estetika performativity* z roku 2004). Pojmem *postdramatické divadlo* (tj. divadlo po dramatu) Lehmann poukazuje na zřetelnou tendenci současného divadla: na odklon od tradičních dramatických textů a hlavně odklon od koncepce, která vládla německému divadlu od osvícenství, tj. od 1. třetiny 18. století – tedy, že text je „podkladem“ inscenace, která byla v první řadě scénickou realizací textové předlohy. Problematice textu se v tomto kontextu věnuje též teoretička Gerda Poschmann v publikaci *Der nicht mehr dramatische Theatertext: aktuelle Bühnenstücke und ihre dramaturgische Analyse* z roku 1997, kde na místo tradičního termínu *drama* nastupuje pojem *divadelní text (Theatertext)*. Zejména vůči Lehmannovu pojetí se však vymezuje teatroložka Birgit Haas v knize *Plädoyer für ein dramatisches Drama* vydané v roce 2007. Jí zavedený „pleonasmus“ *dramatické drama* je kritickým vyrovnáním se s Lehmannovým *postdramatickým divadlem*, a to právě v kontextu tvorby mladých tvůrců závěrečného desetiletí 20. století a dekády navazující; Haas v souvislosti s texty Dey Loher, Olivera Bukowského Rolanda Schimmelpfenniga či Andrese Veuela hovoří o renesanci dramatického dramatu. Tyto odborné stati jsou v disertaci zmíněny jako její teoretické východisko.

Publikační činnost (odborná)

- Odborná germanistická spolupráce na výstavním a publikačním projektu Jan Honsa – ediční zpracování německé pozůstalosti a deníků Jana Honsy (HONSA, J. *Ze staré Prahy*. 1. vyd. Praha: Nadace uměleckých sbírek, 2017.)
- Odborná redakce teatrologické publikace *Burianova Vojna (Burianova Vojna*. 1. vyd. Praha: NAMU, 2013.)
- Odborná spolupráce na monografii *Bohuslav Reynek (CHALUPA, P. Bohuslav Reynek*. 1. vyd. Řevnice: Arbor vitae, 2011.) – rozšířený bibliografický soupis Reynkových překladů německých a rakouských autorů
- Odborná spolupráce na publikaci *Bohuslav Reynek. Mezi nebem a zemí (CHALUPA, P. Bohuslav Reynek. Mezi nebem a zemí*. 1. vyd. Řevnice: Arbor vitae, 2011.) – bibliografický soupis Reynkových

překladů z němčiny, výběr ukázek německých překladů, jazyková korektura (čeština a němčina)

- Spolueditor 14. svazku *Spisů Vladimíra Holana* (HOLAN, V. *Spisy 14*. 1. vyd. Praha a Litomyšl: Paseka, 2011.) – kompletní ediční práce zahrnující výběr textů (zpracování mj. Holanových překladů básní F. Hölderlina z dosud nezpracované a nepublikované pozůstalosti v PNP), bibliografické soupisy německých autorů, kolaci, jazykovou korekturu (češtiny i němčiny)